

Г Л А С Н А Р О Д А .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табак. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 37.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 16. СЕПТЕМБРА 1873.

ГОДИНА III.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

На измаку друге трећине године и уласку у последњу трећину позивамо све пријатеље овога листа да понове своју предплату са једном форинтом до краја ове године; дужнике опомињемо да пошљу свој дуг, мало је на дугу али и тај мали дуг убија лист као што је „Гл. Народа“

Пријатеље листа молимо да нам скупе нових претплатника, сад се свет мало оновчио, шат ће имати коју пару и за умну насладу и поуку.

Новци се шиљу „Администрацији Гл. Народа“ у Н. Сад, најбоље поштанском упутицом.

Турска вилајетска власт забранила је прелазак листа у Босну — шат ће пријатељи листа знати га и иначе добити.

Уредн. „Гл. Народа.“

НАШЕ ЗАНАТЛИЈЕ.

Још мало, па неће више нико веровати, да је „занат, златан алат“. И да неслушамо, како се наше занатлије жале на тешко време, опази ли би на њима да јако опадају. Мало која година, да се који занатлија не лађа каквог другог рада, којим мисли да ће што више привредити моћи. То је по себи добро, јер човек не треба упоно да натеже са својим занатом, кад већ не иде напред, или из предрасуде да се стиди латити се другог посла, почем није и не може бити стидно, привређивати радом себи и својима поштен ужитак.

Ово зло, што опажамо данас у нашем занатлијском свету, дошло је, чини ми се, отуд, што нам народ није корачао с временом; што није увидео да се друштвени живот мења, а с њиме наравно се мењају и друштвене потребе. Занатлије подмирују те потребе па кад се која од њих промени опадне или постане излишна, то наравно мора пропасти и онај занатлија, који обавља тај рад. Узмимо за пример само два

заната, који су у нас Срба јако заступљени, кожухарски и опанчарски. Кад је сваки, осим такозвани пургера носио кожух, кад су се и жене српске њиме одевали, кад су кожњи грудњаци били у свакој кући, онда је да богме могао радити и живити кожухар. Данас већ више није тако. Сирова се вуна с коже данас преде с великом хитрином у машинама и тка с парном снагом исто тако брзо. То чини те је вуно предиво ојевтинило, место коже која се данас чини, и за сто других потреба обрађује, уостручио се увоз јевтинога памука. Чоха с памуком постављена, даје и лепшу и здравију ијевтинију одећу, него што је кожда. Ето ту је узрок што се кожух мало по мало губи у народу, а кожухари мало по мало пропадају. Да су наши народни учитељи (ту разумем и свештенике) за времена опазили овај прелаз, многи пропали кожухар, радио би данас други занат и имао би пуну кућу.

Да видимо сад опанчаре. Са мало новца, кадшто и на веру, купи се по која учињена кожа, што је боље, носи се у фабрике. Та рђава кожа није добро ни учињена и ако се лепо црвени, јер кад се овласи, омекша као хартија, Таква јадна кожа натеже севлажна и прави се од ње нека јадна обућа; јадна зато што је добра само са суху ледину. Како дође на камен искваси се, можеш је бацити. Овакву обућу носе наши опанчари свако јутро на пијацу. Калуп несмеју да скину, да се не искриви обућа, те тако цимају оно дрво сваки дан овамо и онамо. Кома потребује обућа, тај ће наћи мајстора, није потребно да му се носи на ноге, али оваку обућу, да како, треба наместити, док се то код нас тако чини, док се наш опанчар убија, носећи свако јутро свој еспап на пијацу и седећина ветру, на киши да прода по који пар, обрађује се данас кожда обућа у велико с машинама, и то тако, брзо, да једна добра машина за дан сашије више него што обућар за читаву годину руком изради, и таква готова обућа долази у трговину. Истина је она скупља, скупља три—четири пута, али је десет пута јача и зато ипак јевтинија. Још коју годинуца ће се и последњи економуверити да је ова обућа јевтинија и здравија, почем не про-

пушта влагу, па је онда и опанчар постао излишан.

Имао бих и вишетаких примера, али мислим да је ово доста, да би приволео свога читаоца да мало размишља о томе. Наша је дужност да обратимо пажњу нашега народа на покрет који се збива у занатлијском свету. Једна магина закратила је многим занатлијама свакидањи хлеб, а за то га је дала многим трговцима. Она с дана у дан смађава просто раденички сталез, онај сталез, који не мисли много, него ради онако како је научио од својих мајстора, и ствара с дана у дан све више људи који раде и главом и рукама. Прошло је дакле оно време, кад се могло без поуке животарити и држати кућу данас је за живот поука од преке потребе, па ако не иде с једним, ваља да је занатлија спреман за сваки други рад. Колико има данас занатлија, који никад свој занат учили нису, који су само зато занатлије, што имају магину с којом се обавља тај занат. Сутра, ако тај занат постане излишан, они ће купити другу магину и обављаће други занат, јер су поуком спремни за сваки.

Ту лежи за што се странске занатлије, код нас богате, а наше пропадају! Али има још једнога узрока, за што то бива. Странци што живе с нама, бирају занате, који или имају своју будућност, или без којих не може друштво да буде. Ту је: зидар, столар, бравар, ковач, саџија, лончар, лимар, (клонфер) и др. тима пододни без којих кућа не може да буде. Осим тога, сваки је своје занату нешто и трговац, јер он набавља из фабрика оне артикле, које јевтиније добија, но што сам може да справи. Тако н. пр. бравар добија делове из фабрика па их само саставља, ковач своје потковице такођер из фабрике, па их само прикива. Да ли то чине и наше занатлије? Оно мало што их има малакшу обрађујући своје артикле, који се данас у по цене добијају готови у фабрикама; другим речма они који те не знају, пропадају, док се други горе и богате, који то знају, Али ту је баш чвор: знати свој занат. Како ће јадније и он то да чини, кад те зна гдешто ни ваљано писмо да напише а то ли да зна где су фабрике, које припомажу његов занат — — — Чујте учитељи народних учитеља! Чујте предаваоци омилитика и херменевтика, методика и пропедевтика: ваши учиници не знају своје околине, свога века и својих потреба, а то ли да познају начине, којим се, данас подмирују те потребе! Мајстор симиџија остао је мајстор симиџија онакав, какав је био пре 50 година дана, дакле онда кад је свет могао сваки дан симите јести и имао сваки дан по коју тепсију за пециво — од онда је свет научио јести земичке а пекари су научили продавати и брашна, али је мајстор симиџија преспавао тај преврат, за то, што су његови учитељи спавали, док се збивале промене у друштву.

Дао би бог, да се једном пробуде, те да се наш народ мало опорави од мамура, који је њиме овладао сто годишњи душевни нерад. Др. М. Ј.

ИЗ ПРИРОДЕ.

О змијама.

Ваљда нема ниједне животиње које би се човек тако гнушао и бојао као што је змија.

Њено дугачко а танко тело што се по путу вијуга ка муња по облаку, гадне обично прљаве и тавне боје, шиљасте а смрам тела мале главе из који сваки час провирује као кончић танак и на двоје расцепљен језик, све то човека доведе догле да се силом и нехотице обазире и гледа чим ће је пре умлатити. Многи још мисле да су све змије отровне и да ниједна змија не може пре скапати, докле год не осакати ког човека, то наш свет особито мисли за оне змије које после илијна дне виђа. Таку змију кад убије још мисли да је одмах са душе скинуо један грех. Змија је човеку тако гадна и мрска од увек била, да чак и за прву змију што је била на свету веле, да је човека — управо жену — преварила и на грех навела; — змија дакле по људском мишљењу не само да је пакосна зловна и неблагодарна него је и мудра и лукава. —

Наш народ има исто тако гадне и многе предрасуде и мисли о змијама као и други народи. То нам сведоче многе народне песме, приповетке па и клетве н. пр. „змије те пиле,“ „змије ти кости поломиле“ и т. д.

Ми ћемо овде да говоримо сад о змијама као животињама и гледаћемо да покажемо сву штету а и хасну што змија човеку чини.

Од свију животиња је змија најсроднија са гуштерима; споља се од њих разликује само тим што она нема ногу а гуштери их имају четир на броју. — Има и један гуштер без ногу а то је слепић за кога наш свет мисли да је змија. — Змија је дугачка и спрема дужине танка, округла као ваљак, која је све то ужа што ближе рену. Глава једва да је мало шира него тело а њушка јој је заострљена.

Од главе до крај репа иде јој хртењача или кичма, која се састоји из силних обртања; но ти обртњи нису један за другог срасли, као код других животиња, већ се један поред другог може исто тако кретати као човечија рука у рамену, те се с тога и може змија да вије. На сваком обртњу има змија по два ребра — са сваке стране једно. — Но ни ребра нису за обртње срасла а ни напред на груди нису срасла него се свако може мицати.

То што јој се ребра могу мицати важно је по змију зато што она нема ногу, него се ребрима одупире о земљу те се тако миче, као кад човек иде на штакама и штакама.

Ни кости у глави змијиној нису срасле једне за другу него су само везане растегљивим мишићима; за то јој се и могу вилице тако растећи да прогута животиње које су много дебље него што је она сама.

У вилицама имају змије зубе који изгледају као чакље, а окренути су сви према грлу. У отровних змија су зуби шупљи као цев ил натегача, од тих зуба иде једна цев до вратних жлезда у којима се лучи отровна пљувачка. Кад змија така ухвати што зубима, онда јој се те жлезде стисну и из њих потече на ону цев кроз зубе та отровна пљувачка те се разлије по рани у коју су се зуби укопали, и тако змија отрује животиње кад их уједе. У пределима где има таквих отровних змија има и људи што их хватају; ал пре нег што је ухвати, да јој да уједе за какво ћебе у које отров испеди; јер после није тако опасно ни кад би ујела. Ти јој људи онда истргну ћебе из уста те јој поломе зубе да их не може ујести — а она кад не може ујести не може ником ни штетити. Кад им полупају зубе онда их науче да на свирку, песму играју као што код нас уче медведа и мајмуна те их воде по вашари и трговима те се од њих хране и живе.

Кад змија што ухвати зубима, онде то више не може испустити, јер су јој зуби као што рекосмо, окренути наопако; уз то долази још и то што она не гута него кад запне зубима она се навлачи на тај предмет, као што човек навлачи чарану. Тако се више пута догодило да је змија змију прогутала нехотице а у менаџеријама често бива да змијз прогута ћебе којим је у сандуку покривена.

Језик је змијин танак, подугачак и на двоје прецепљен она га сваки час пружа напоље јер њиме пица као човек руком.

Кошуљица змијина је љускаста и она је мења од времена на време.

Крв је у змије хладна као и у гуштерова, те је зато и цела змија хладна; и то много чини да је се човек ужасне а то нам сведочи и она изрека „хладан као змија.“ Крв им је с тога тако хладна што оне врло споро и врло слабо дишу. А за њих је споро и слабо дисање с тога нужно, што се хране животињама што су много дебље од њих, и то их морају на једаред прогутати те им те животиње притисну плућа док се не сваре, па би се змије морале угушити, кад би требало јако да дишу; а овако им нештоди ако неко време и сасвим престану дисати.

Змије су ил отровне ил нису. Отровне змије не нападају никад прве, а уз то неке чегрћу јако, тако да их се човек још издалека селонити могу.

Отровну змију човек може и по том познати, што су шљоке на глави исто тако ситне као и по леђи; а код змија што нису отровне те су шљоке на глави врло велике.

У нас има само једна отровна змија гуја љутица но и она се ретко појављује, а и кад уједе није тако

опасно да би човек морао умрети од тог, обично остане на том да се човеку кожа почне љуштити.

Отровних змија највише има у топлим пределима и источној Индији Африци и Америци јужној. У источној Индији поштују Индијанци јако те змије и неће да их убију кад дођу у куће, него гледе да их домаме у какав кошар у који натрају јела па га онда покрију и носе ван села, а то за то чине јер мисле да у тим змијама живе душе њиних праотаца. Отровне змије ране се обично најситнијом животињом.

Змије што нису отровне више хасне човеку него што му штете; јер штетити му може само ако је врло велика као н. пр, царска или голијатска змија (Riesenschlange). Наше су змије све мале а чине нам пољанама велику хасну с тога, што се хране пољским мишевима, хрчковима и где што ситнијим зецовима, те тако истребљује најшкодљивије животиње у пољу,

Ове животиње обично нападају прве свој пљен и и то се омотавају око њега док му све кости не поломе, и тако не прегњава, па га онда облију својом пљувачком да лакше елизи кад га стану гутати, а и да га лакше сваре. Ако је животиње коју су прогутале сирам њих велика онда по више дана леже немоћне и као укочене док се не свари храна, и онда их човек најлакше може да убије, као што то и чине онде, где су те змије тако велике, да би човеку досадити могле.

Но код нас су тако мале и немоћне сирам човека, требало да би их боље штетити баш с тога, што нам чине велику хасну таманећи мишеве и друге гадове.

С. Н.

ИЗ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ.

Како ваља ђубрити.

II.

Да би сваки, који ово ушчита уверио се да је вредно да се види како се прилица слаже и тавани, ево ћу да наведем овде један исказ о томе, како стоји корен, опали лист, стрџика, у опште све оно што после жетве разних усева остане на њиви, на прама сувим плодовима жетве.

у репице	стоји као	100	напрама	100
„ еспарзета	„	85	„	„
„ прв. детелине	„	75	„	„
„ пировине	„	65	„	„
„ пасуља	„	60	„	„
„ зоби	„	55	„	„
„ мрве	„	47	„	„
„ грашка	„	42	„	„
„ ражи	„	37	„	„
„ пшенице	„	33	„	„
„ кукуруза	„	31	„	„

Зато после оних усева, који остављају за собом много творива за прилицу, добро успевају после њих

посејани усеви, а да то бива особито после еспарзета и црвене детелине, то знамо из искуства.

Некада се жито није косило него се жњело српом а отуда је остајала већа стрџика, те је давала њивама више црнице.

Знамо да жито, кад се жњело српом, није било обријано до корена, него да је остајала велика стрџика. Ова стрџика била је трећина хајд да речемо четвртину сламе. Та трећина сламе збила се до зиме у земљу, с пролећа су је заорали а из године у годину било је с тога све то више црнице. Наравно да је то бивало тамо, где су је људи остављали на њиви, где је нису купили грабљама, за огрев.

Ма да се чини да је ово умножаваће црнице стрџиком слабо поправљало њиву, ипак је знатно утицало на доброту усева, те се може рећи, да је ако се узме, да се и онда као данас ђубрило, земља са те стрџике давала бољег рода него данас, када се већ више не жање српом него коси косом. Питајте старе газде, они ће вам то казати, само ако се сећају још тога доба.

Кад узмем да се тиме штедила и одржавала снага земље, онда морам рећи, да ми је жао што се више не коси српом. А то доба је и онај у неколико поправљао своју земљу, који није иначе ђубрио и који и сад, кад остаје тако кратка стрџика или никакко и не ђубри или ако нешто и ђубри, а оно у сваки 15—20 година дође на један ланац ђубрета, дочим је онда велика стрџика бар сваке године по нешто снажила њиву.

Рећиће ми когод, та кошење је много боље, брже а што је брже од мање је штете, јефтиније је. Та ја то знам, да се данас у свему хоће брз посао, нит ја хоћу да предлажем да се и данас жање српом.

Веле: боље је окосити житама сву сламу па је измешану са балегом своје стокке вратити земљи.

Ко ово доследно ради, тај је добар газда, томе ја и не замерам, али богме замерам, љуто замерам онима газдама — а њих је на хиљаде — који своју њиву обрију да је ни Прока берберин не би умео лепше обријати, а сламу после код куће изгору, продаду, нити се труде да је учине ђубретом, те да је опет извезу на своју њиву. Замерам ја оним газдама, који ђубре сваки 25—20 год. једанпут, за те небриге боље би било да се природа сама брине.

Ако би се који од читалаца ове књиге осмехнуо на моје речи, где казујем како и стрџика ђубри земљу, томе ипак велити, да се земља може поправити ако и не савршено и онда, када се ђубри самом сламом. Не снажи свака слама једнако родну снагу земље. Колико која слама вреди за тај посао, то зависи од тога, колико је која слама богата у алкаличким солима и колико има у себи гушљика.

По покушајима, које су учинили Спренгел, Босенгол и Пејен, сва тројица су славни економски писци,

требало би нам, кад би хтели да поправљамо њиве своје самом сламом на једно баварско јутро (946 квадратни хвати.)

33	цекте	грахове	сламе
50	"	сочивне	"
76	"	пројине	"
124	"	пшеничне	"
125	"	пировине	"
214	"	наполичне	"
249	"	зобне	"
266	"	јечмене	"
252	"	ражне	"

Затим долази репица, вика, пасуљ и укуруз.

Што мање цената набројене врсте сламе треба за поправку једнога јутра, то је у тој слами више алкалске соли. У том погледу је на прво месту слама од грашка, за тим од сочива.

Из овога исказа могу се уверити читаоци колико вреди слама, што је за стељу употребљујемо.

У нашој земљи ушло је у обичај, да сваки газда засејава своју земљу најачким усевам: репицом, пшеницом, ражју, зобљу, јечмом и кукурузом, да би имо више прихода преко целе године, и стога мало остаје места за крму, а та је несаразмерност у усеви-ма врло жалосна по наше газдинство.

Са ове несаразмерности бива то да је у нас особито по равницама мало газдалука, који нису до последње стоне узорани, у којима би држање стокке било у саразмеру на прама усеви-ма. Никома и не пада на ум она грдна штета која постаје отуда, што плод усева наших носимо на пијацу те га продајемо, без да држећи стокке и добијајући од стокке довољно ђубрета, надокнађујемо њивама снагу што им узимљемо.

Ми по нашој радњи вадимо непрестано из земље али се не старамо да јој утрошену снагу непрестано и саразмерно надокнађујемо, са те наше небриге стичу нас неродне године а ако тако устраје пропашће нам газдинство баш сасвим.

Наше газде већ љуто осећају како данас земља слабије роди него што је то било у старо време, када су одморније земље богатије плаћале ратарову муку.

Ако испитамо мало дубље узрок за што наше газде пропадају, то ће мо без сумње уверити да је мимо то, што поља мање роде и што цене рани скачу, главни узрок у комасацији, која би иначе требала да буде снажна полуга газдинском напретку.

Пре комасације држао је готово сваки газда на општем нашњаку много више марве него што данас држи на својој комасираној земљи. Многа марва давала је и много ђубрета, те је газда могао њиме боље да поправља своју земљу, а данас је мало марве, мало ђубрета те с тога и слабе поправке а боме отуд и слабијег рода. У оно доба стојало је наше сточарство — ма да је како слабо било — у бољој саразмерици напрама узораној земљи, него што стоји сада напрама нашој комасиратој земљи.

А за што је то тако? За то што су људи лакоми те више цене онај приход који добију одмах чим продаду своју летину, него онај приход, на који морају дуже да чекају из сточарства, Нико не рачуни да би тиме било газдинство обезбеђено а друго да би у стоци својој имали увек неки мали капитал, који би могли да употребимо, кад нас подеси каква несрећа или кад омахне година.

Ми сејемо жита те грабимо што више можемо из наших њива, не мислимо на будућност — газдинство нам постаје отуда једнострано а кад дође хрђава година а ми немамо чим да се помогнемо. Немамо капитала што лежи у стоци да се њиме помогнемо, нужда и невоља дођу на врат — а све то бива што немамо рачуна.

За то што смо забаталили држање стоке те немамо довољно ђубрета, не можемо да ухватимо добру него увек средњу жетву, већ ако није година богзна како добра. Онај газда који има непрестано средњу жетву, тај тек дише да се не угуши, јер кад газда рачуни свој посао и своје трошкове — онда ће се уверити, да тек онда има нешто хасне, кад му њиве не средње него добро рода.

Зна се да наше земље најбогатије роде у целој Европи и да су по природи њиховој најбоље земље. Па ипак како стоји ствар кад сравнимо нашу жетву у другим земљама.

У нас роди у средњој години на ланцу од 1600□хвати највише 10—12 мерова жита узевши у рачун простор целе Угарске, а у Енглеској роди на исто толиком комаду $22\frac{1}{10}$ мерова а Енглеска је земља много гора него наша, Кад се узму у рачун милиони ланаца онда од куда ове ужасне разлике?

Ево од куда: у Енглеској стоји сточарство у добром саразмеру на прама роду пијачке ране. Од стотину ланаца усева сеје се тамо 46—60 ланаца крме за стоку. Из овога је јасно као сунце, да богато сточарство даје много ђубрета, снажно ђубрење даје богат род — газда напредује, јер вуче јак приход од своје стоке а и од рода својих усева.

У нас сеју на 100 ланаца како где само по 5—10—20 ланаца пиће за стоку. Ако и имамо марве јадно је држимо — али онако се и познаје, да не напредујемо. —

Наше газде не уму да прибирају капитале а држање марве то је баш прибирање капитала. Док се год у овом обзиру не опаметимо, дотле ћемо непрестано разматрати. (Наставиће се.)

КАКО СЕ ЧОВЕК МОЖЕ САЧУВАТИ ОД РАЗНЕ ШТЕТЕ И НЕСРЕЋЕ?

Колико пута чујемо или читамо у новинама, даје час овде или час онде изгорело толико и толико кућа, толико кошара и стаја; људи су осигурали врло мало или нису осигурали баш ништа, те сад ти ку-

бавци морају да примају милостиње од других, само да неби допали горког просијачког штапа. Имаде тога чуда сваке године прилично доста. Бива да се с тим браћим приловима и милостињама по која кућа прилично опорави, али бива и то, да се која кућа богме никад ни довека не опоравља од тога кобнога удара.

То је богме двапут веће зло, јер домаћин као глава породице, мора да пребацује себи: баш сам ја сам и нико други, крив несрећи својој и куће своје Нисам требао бити тако лакомислен, виш могао сам осигурати против пожара не само зграду, него целу кућу и кућниште, сву рану и стоку своју.

Тако и јесте пријане мој!

Да си, пре него што те је та беда снашла, тако мислио и радио, ти би се барем у пола спасао, а овако гле, сатариио си сав плод свога двадесетогодишњег зноја, сатариио си све што си зарадио и привредио за своју децу и за старе дане своје, те сад јадан и жалостан мораш да примаш милостиње и да почињеш опет из нова. Каже се обично од бога је сва несрећа; али зар ти бог није дао памети, да се можеш сачувати од несреће? Од бога је и болест, али од њега је и лек. За паметна је човека велика срећа, кад му је у свако доба удесна прилика, да може лепо осигурати сву кућу и сав иметак свој код какве поштене, солидне асигурације и то за мали новац, за по или једну форинту од хиљаде. Није тешко уштедети ту једну форинту, а ко је уштеди и однесе за асигурацију, бар ће бити миран, да ће му се при недај боже каквом пожару накнадити и нахранити штета бар колко толко, тек да немора под старост у просјаке. Има их, који то виде, али лењи су, да се накану до асигурације, одлажу ти од једне недеље на друге, а кад груне несрећа, онда их богме и изненади, те се љуто вају онда кад је већ доцне.

Исто је тако, кад наиђе каква „куга у штали,“ Понеком ратару лежи већи део имања у стоци; али је зло што свагда стоји на траљавој њези и свагда је у опасности. И најлепша и најздравија крвава може сканати, кад се баш отели. Наиђе каква куга у село и утамани све што је најлепше и најбоље, те многи ратар у пола пропадне.

Али браћо, има и томе лека! Сваком злу се може доскочити, ако људи хоће да се међусобно помажу, и ако су тако паметни, да лепо удесе и уреде ствари своје. На прилику ево овако.

Сви они из општине или среза који имају стоку сложе те се склопе за себе задругу за осигурање стоке. Лепо ти они удесе; сваки комад стоке, чим оболе, одмах се то испита и визитира, оцени се за пуну цену па ако је голема невоља одмах се и закоље, док је још месо добро. Сваки који је у томе друштву понесе свој тал меса и плати одређену цену, те се тако скоро сасвим нахрани штета ономе чија је стока

била. Верујте браћо таквих задружних асигурација има у страних народа тушта, а кад завлада каква већа куга онда се тој задрузи придружи једна жупанијска задруга за осигурање, коју сама држава подпомаже, те отуда ниче богме корист свом ратарству.

Али осим тога хоће кад и кад да навали на ратара још гори душман; то је онај клети лед или крупа. Колико је њих, који су пострадали с њега, те им је сатарии најлепше њиве, поломио најбоље винограде и убио сав изглед на жетву. У такOME случају стоји кузавац ратар као водом поливен, те турбно смишља, како ли ће зимовати с женом и красном дечицом својом. У зловољи сећа се јадник, да га је пролетос с неки агенат против леда нудио да осигура њиве своје, али њему се је новац за плаћање учинио велики а мислио је, да баш ове године ваљда неће леда бити. Е мисли он у себи, да сам ја то знао, ја би лепо осигурао и њиве и винограде, те те неби овако љуто и грозно страдао. Кад је време да се осигура, онда му је новац грдан, прегрдан, али сад после непогоде и штете му је мален премален према великој штети. Већи и имућнији земљорадини неће да осигурају своју рану с тога што мисле: ако метнем на страну онај новац, што би га платио за осигурање на пет година, па у шестој години да удари лед, онда ћу ја мени с тим новцем сам штету накрмити. Нећемо се дубље упуштати у така мудровања и верујемо, да су такви богаташи кадри накрмити себи штету баш и онда, ако им та заоставштина и недостаје; али то не може урадити сиромашнији ратар, он не меће ништа на страну, па ако га снађе штета, онда јао и наопако њему кукавцу. Дакле нека добро промисли, шта ваља да ради!

Све те установе и још многе друге као на прим. штедионице, болнице благајнице, осигурања живота смерају томе, да сачувају поштена човека од нагле штете, да му осигурају сав иметак и у своје време помогну. Али за кога су те установе? Те су установе за паметна човека, за вредна и брижљива оца; лењивац и небрига нема ту ништа да тражи!

—ва—

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Трст 9. септембра. (Извештај Петра Узелца) У житној радњи, као у ово доба године, кад би промет најзнаменити мора бити, приметљиво мртвило влада, чему се, кад се све околности, и стање ствари у претрес узме, ни најмање кудити не треба. Као разлог може се то навести, што су цене високе што новчана криза, још у опште влада, и међусобно поверење још на право место дошло није, најпосле и пошто сваки мисли; да ће садање цене, попустити морати.

Ипак имали смо прошле седмице приличан промет јер су први терети руске нове пшенице приспели. Продато је око 26,000 мерава пшенице и то 200 одеске нове 111 фунти по 10 35. на три месеца времена, 5000 исте 114 фунти на путу по 10 35 на три месеца 11,000 исте 113 фунти а воде за Реку на три месеца по 10. фор. 35, 8000 берђанске (Кримске) 112, фунти с воде на три месеца 10. фор. 20. Разли продато је око

2,2000 мерава и то 17,000 Кримске (азовске 104 фунте за окто нов. по 6. 70, 5000 подунавске и безерабске разноласајуће робе по 6. 85 — 7 фор.

Кукуруза, продато је 6000 одеског 116 фунти за овае и Реку поставио с воде по фор. 5. 65. 2000 подунавског из стоваришта. фор. 5. 85. за 115. фунти.

Зоби продато 300 албонеске и талијанске 52 фунте по 2. 45. 500 личке и приморске 68. фунти 3. фор. 10.

Стовариште у свим струкама жита незнатна су, до 20 терета пшенице товари се у Русуји за овамо. Кукуруза нема више терета на путу.

ПОДЛИСТАК.

БЕРЂАНСКА НОЋ.*)

Месец се небом шеће . . .
А зрак му се лако слеће
На „срце“ села мог;
Ту коло лако пири,
Ту жељу сродно шири
Гајдашев јасни рог! . . .

Девојке миле, младе,
Чедашца пуне наде,
Ту бајни вију силет; —
А момци лоши несу,
Већ колом трошко тресу,
Па мисле: Њин је свет! . . .

И шебој и шишмири
За нови, за шешири,
Чуде се игри тој;
А руже чисто стрепе
На груд'ма цуре лепе
У срећи жељеној . . .

Где свирца како јури,
Где, коло како жури . . .
Па чисто игра сам;
Где, момке де се смеше,
Где, цуре, — лаке сеше,
Где крију оба плам . . .

„Де реци коју, брато!“
„Ев'ома, суво злато!
Ох, оћу, рећи, да!“ . . .
И ено — де подвикну,
А свирац уз то циену —
— Та подвик нек' се зна! . . .

Што теже јаре хуче,
То чешће момчић суче
Свој лепи црни брк;
Што чешће ситно свирне,
То жешће ногом дирне
У јасни нови жврк.

*) Из збирке Песме, спевао их Миланко I. доо у Бечу 1869.

Месец се небом шеће . . .
 А зрак му лако слеће
 На „срце“ села мог;
 Ту коло лако шири,
 Ту жељу сродно пири
 Гајдашев јасни рог! . . .

Сад тамбур ситна гласа,
 Ил' врула иза паса
 Легујне гласак свој . . .
 А отац, мати, гледи;
 Ох деца, кол'ко вреде
 У игри слављеној! . . .

Па де је песма красна,
 Што цура витостасна
 Сад драгим пева, хој!
 Па де је тол'ко сласти,
 Што немож' ни искасти,
 Мој китњаст, лаки пој! . . .

Ох! Овде груд што нема,
 Дал' тамо и сад спрема
 За мене, вес'о крај?
 Та сад ћу тек да знадем,
 И среће да имадем:
 Кад имам' наки рај! . . .

Ј. Грчић-Миленко

ШТА ВРЕДИ ДОЈИЉА!

Приповетка једнога лекара.

Баш сад је трећа година од тога времена, беше ноћ као данас, снег је вејао по сокаку, да си се чисто угушити могао: ко улицом иђаше једва нађе пута, а улице беху осветљене фењерима. Ја сам био позван код богатога трговца вароши. Тај је човек живео сретно, што но веле људи. Он је направио „партију“ какве ћешу вароши и у селу тушта и разноврсно наћи, а у такој једној партији рекла је нека жена: да ти ниси мој муж, баш ме се неби ни мало тицао . . . У кратко тај човек беше сретан и то двоструко, јер жена му је носила благословени терет под срцем. Кад сам ја ступио у дворану породичну, баш се служио чај. На окупу беху само родитељи мужевљеви и женини, и још једна сестра „благословене супруге.“ Све собе беху отворене, загрејане и осветљене. Млада госпа ваља да прави комоцију, те је пролазила кроз све собе горе доле. Баш се ни један корак није чуо по меком ћилиму. Приступим и ја друштву. Матере су шиле рубље за дете, а сестра је везла неки фини посао; у Пошгу је стојала колевка, покривена застом од зелене свиле. Кад год је млада госпа, по налогу материном у побочним собама ходала, говорило се је о оном тешком часу, што га сви скупа очекиваху с неком већњом и уживањем. Свако ти је то у

послу било, само да слатком чеду буде топло и меко у колевци његовој. Мени су нарочито наложили, да се постарам за какву здраву и добру дојиљу. Сестра паметна и племенита млада госпа, премда слабога састава, рекне: „Ја се нисам никад усудила, да узмем дојиљу за своје дете, а радовала би се, да је и Мара не узме. Ужасно се разбесим, кад видим како се размажују и кваре те дојиље: поступа се с њима као с краљицама, несмеју ништа непријатно чути а уз то им се даје све што је најбоље, па шта да буде после од њих? Каква уплива мора да има то на осталу женску чељад? Ова без труна погрешке на себи, мора такој грешници и лакоумници да се повинује, мора да отрпи сваку буд и безобразлук њазин. То је заиста квари морал и ужасне човека.“ Мати госпе те обрецне се мало опором на њу и назове је сањалицом. Мени пак паде у део та част да опроврнем предрасуду мужевљеву: жена остаје дуже лепа ако не доји сама своју децу. Разјаснио сам му, да је тај назор лажан и неприродан.

У томе приступи млада госпа, па да је неузбудимо, морадосмо окренути разговор о чему другом. Невало се, причало се о разним лаврдијама, да је развеселимо. Та лепа млада жена седећи мирно и немислећи на себе но само на будућност, изгледала је као светитељка каква; и највећи грубијан и дивљаак морао би је с пуним респектом предустрести.

„Беше подоцкан кад сам кући пошао; уз пут помишљао сам, како је сретно то чедо, што ће се скорим родити, кад га толико љубавна наручја, толико радосних очију ишчекивају. На улици умал ме не обори мећава, тако сам замишљен ишао. С тешком муком приспем у свој стан у породилском заводу. Таман да се попнем по каменим ступенима, али предамном уздигне се нешто. Кожа ми се најезила. „Шта је то“, виенем. „Ох боже! — беше одговор, „ако бога знате смилујте се на мене.“ „Ко сте?“ Невоља! Невоља! одговори некитужан глас. „Умрећу и ја и чедо моје.“ — При светлости опазим неки женски стас, глава замотана у велику црвену мараму, а брише снег са лица. Завоним брзо. Сиротица обгрли ми колена и вигне јецајући: Боже мој! зар морамо умрети? Дошла сам из Н . . . . шест сахата хода. Ни сам могла више издржати. Прстом су показивали на мене. Овде у крчми исмејали су ме и нису ми дали конака; нека неотесаница хтеде ме злоставити, и ја одох даље. Нисам смела у другу крчму и ев. овде сам чекала, шат ми бог пошље какво милостиво срце.“

„Јецајући и тресећи се од зиме јадиковала је девојка, док најзад отворише врата. Пробудим једну дадиљу, наложим јој да спреми девојку у кревет, наредим све и за један сахат спавала је тврдо, само јој се тело кадкад грчевито трзало.

Нисам могао дуго заспати. Морила ме нека мисао коју нисам појмити могао: шта осећа тај свепогући у себи? Он, који једним погледом гледи онде матер

у изобиљу блага и љубави, а овде ову јадницу уладноме снегу? . . . Немогох наћи изласка и најзад се смирих у тој вери, да у тој привидној замршености имаде дубока реда, који се тек показати мора; да тај виши дух који светом влада, лебди по тајним путевима.

„Остаде ми да с ужасом гледам мету. Сутра беше девојка оснажена и скоро сасма опорављена. У мени нестале оне синоћне меке срчаности. Уђем у собу девојчину. Знао сам унапред, какву ћу жалосну приповетку чути. Ја сам сувише обманут и преварен а да небудем строг у поступку своме. То је баш та невоља, што нас лаж и обмана често занесу, те не можемо да познамо истину. И ипак сваки човекољубац ваља да се држи начела: боље је и с десет недостојника племенито поступати, него ли једноме одрећи заслужену љубав и доброту. Али тако нестоји ствар и није згорег, што смо кад и кад мање паметни, него што би хтели, што нас баш срце често напушта с мудрим опоменама памети наше.

(Наставиће се.)

Р А З Н О.

(Нови Блонден.) У Америци се појавио неки талијанац Балени који игра по ужету јуначније него некадањи славни Блонден. И овај је прешао Ниагарин водопад али на већој ширини него Блонден. Овај је некада прешао Ниагару онде где су обале 800 стопа једно од друге, али Балени прешао је у ширини од 1400 стопа. Силян свет пун љубоцитства и зебње скупио се на тај страшни призор. Балени је пустио да га светина чека читава два сахата и једва једаред ево га у белому трикову самотком 22 стопа дугом 40 фунти тешком. Банда засвира а Балени се поине на уже. Ишао је десет корака и врати се на траг. Уже не беше добро затегнуто. Крене се по други пут и ишао је мирно и сигурно у напред. У светини мртва тишина, јер јас и по богу ако се с ужета стропошта у воду. За 7 тренута стигао је на половину пута; из дубљине јечи и тутњи водопад. Пошто се мало одморио крене се даље и за 14 минута беше на другој страни. Светина незна доста да му повлађује. 20 тренута одмарао се је Балени и крене се опет на ужету на траг. Али ево тек сада ужасна призора. Дошао је до половине ужета, ту му испаде мотка из руке — светина јаукне — а Балени паде за мотком у воду. Вода се високо запенушила, дуго остаде под водом, ал најзад евога горе; јуначки је запливао и један спрељен чамац сретно га изнесе на обалу. Тај ужасан пут прелази ће Балени сваке недеље по два пута.

Да му је сретан и благословен!

ШТА БИВА ПО СВЕТУ?

Књижевно одељење Матице српске изабрало је др. Милана Јовановића себи за подпредседника, а у одбор, Мишу Димитријевића, Јована Бошковића, Ф. Обркнежевића, Ј. Туромана Свет. Савковића, др. Л. Костића, Владана Арсенијевића, др. Павловића, др. М. Полита.

За професоре у новосадској српској гимназији именованису Стеван Недељковић кандидат проф. и народни питомац и Милан Јовановић свр. правник.

Српска општина у Св. Андрији одредила је 200 фор. за набавку учевних средстава својој основној школи Слава јој!

СПИСАК ПРИЛОЖНИКА НА СИРОЧЕ ПОК. ЛАЗЕ ТЕЛЕЧКОГА.

Скупио г. Мандровић у Загребу. Сава Рајковић глумац 2 фор. Димитрије Селаковић поручик 1 фор. Дука 2 фор. Ј. Кунић 2 фор. Н. Н. 1 фор. Вагнер 1 фор. Ал. Бачваски 1 ф. Бриглојевић 50 н. Ламберт Кљузачек 40 н. Фердо Мелхер 50 н. Алекса Павловић 1 ф. Сава Ристић 56 н. Стојан Поповић 50 н. Белић 2 ф. Пера Димић 2 ф. П. Поповић 60 н. Војин Ђорђевић 1 ф. 60 нов. М. А. Симић 1 дукат у злату, Н. Н. један дукат у злату, Дитмајер 1 фр. Панта Бесарић 10 гроша чар. Н. Н. 2 ф. 1 ф. Н. Н. Андрија Книћанин 20 гр. чар. Евђеније Поповић 1 ф. 40 н. Маша Д. Димић 30 гр. чар. Др. М. Петровић 10 гр. чар. Тома Томашевић 10 гр. чар. Ж. Димитријевић 4 гр. чар. Ђ. Рајковић глумац 1 ф. 50 н. Милка Гргурева 40 гр. чар. Мара Ђорђевићка 10 гр. чар. Бозовић 1 ф. 60 н. Никола Д. Карананџић 2 ф. Е. Сина 10 гр. чар. Н. Н. 10 гроша чар. М. М. 10 гр. ч. А. Т. А. 20 гр. ч. Један Немац 10 гр. чар. А. В. Г. 20 гр. чар. Кашикарковић 12 гр. чар. М. Филиповић 4 гр. ч. Ђока Микичевић 8 гр. ч. Мандровић скупитељ 2 фор. 74 нов. — Свега заједно у готовом новцу 65 ф. а. в.

У одсуству одборника Ст. В. Поповића на кога је новац послан примио сам га ја и овим изричем у име одбора г. скупитељу и г. приложницима најтоплију благодарност. Новац је одмах уложен у бачко-бодрошку штедионицу у Новом Саду на име мале Данице Телечкове.

У Н. Саду 1873.

Коста Рајић.

одборник.

Из Сентомаша: Лаза Сарић 1 ф. Газра Гргуров, 1 фор. Стева Попић 20 н. Сава Поповић 20 н. Лаза Михајловић 1 ф, Ђура Теодоровић 20 н. Леса Нићин 1 ф. Никола Мудра нов 20 н. Васа Нићин 1 ф. Илија Јанковић 1 ф. Тоша Радишић 50 н. Совра Дињашки 20 н. Андрија Миковић 20 н. Рада Бранков 10 н. Новак Девечарски 50 н. Шандор Јанковић 1 ф. Јоца Пивнички 50 н. Нестор Миковић 50 н. Трава Путник 50 н. Лаза С. Каћански 1 ф. Мита Пивнички 30 н. Јоца Попић 50 н. Јоца Настић 50 н. — Свега 13 ф. 10 н.

Г. Марко Стефановић, трг. из Перлеза предао Арси Пајевићу 2 ф.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Сад је баш изишао:

Г Л А С Н И К

Српског ученог друштва Свеска XXXVIII са овим садржајем: 1) букварска методика у Срба од Ст. Д. Поповића; 2) студије за историју српске трговине XIII. и XIV века III од Чед. Мијатовића, 3.) Српске старине из Босне. Од Саве Косановића 4) критички поглед на прошлост Срба у Угарској: четврти период. Од Гаврила Витковића 5 радња срп. учен. друштва. Цена 1 ф —

ГЛАСНИК II. ОДЕЉАК

књига IV. у којој су споменици из будим. и пешт. архива од год. 1728—1748. Прикупио исписао и приредио проф. Г. Витковића — Цена 50 н.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ,

покупљене по Босни. Збирка К. Х. Ристића, Цена 60 н. И могу се добити у књижари **Браће Јовановића.** у Панчеву.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.